

Таким чином, канадський емігрантський роман має власну історію розвитку та зачіпає низку проблем самих етнічних спільнот, які проживають на канадській території. Крім того, цьому роману притаманний пошук головного героя національної ідентичності.

Список використаної літератури:

1. О.К. Козлова Історико-літературні тенденції формування канадського роману про митця кінця XIX – початку XX століття. / К.О. Колова – Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua>cgiirbis_64.
2. Овчаренко Н.Ф. Канадський літературний канон на зламі століть. – К. : Вид-во гуманітарної літератури, 2006. – 311 с.

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Заїковська О. М.

Т. В. Середенко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ГОТИЧЕСКИЕ МОТИВЫ В ПОВЕСТИ Н. КАРАМЗИНА «ОСТРОВ БОРНГОЛЬМ»

XVIII век вошел в историю русской литературы как эпоха великих перемен. Всего за сто лет она прошла путь, который в Западной Европе длился более двух столетий: от барокко до предромантизма. Стремительное развитие коснулось абсолютно всех сторон литературы, начиная с идеологического уровня и заканчивая жанровым составом. Наиболее ярко, как нам кажется, изменения отразились в жанре повести, которая на протяжении столетия постепенно отказалась от религиозной тематики и обратилась к авантюрному содержанию, сменив свою внутреннюю направленность с назидательности на развлечение. Такой развлекательностью характеризовались, прежде всего, западноевропейский «готический роман», который, по словам В. Вацура, так и не стал самостоятельным жанром в России XVIII – XIX веков. Однако отдельные мотивы, связанные с «ужасами и тайной» прочно закрепились в литературной традиции предромантизма и романтизма.

Изучению традиций «готического романа» посвящено много работ как отечественных (И. Лимборский, Т. Ефименко, А. Мунтян, Е. Нагачевская, Н. Яцкив), так и зарубежных исследователей (М. Ладыгин, Н. Соловьева, П. Бриджвотер, В. Вацура, А. Кудреватых, Б. Нацпок, М. Саммерс, Э. Биркхед, М. Джеймс). Однако проблема «готической» повести в истории русской литературы, на наш взгляд, разработана недостаточно.

Цель нашего исследования может быть определена как анализ поэтической специфики и места готических мотивов в повести Н. Карамзина «Остров Борнгольм».

Появление во второй половине XVIII века в западноевропейской литературе, так называемого романа «ужасов и тайн» знаменовало переход к новому литературному направлению, которое впоследствии будет называться романтизм. Изначально создаваясь как развлекательная и несерьезная литература, готический роман впоследствии приобретает значительность в «недрах романтизма». Его особенностями можно назвать изображение сверхъестественного, загадочного, мрачного. Сюжеты, как правило, основаны на таинственных преступлениях, герои отмечены печатью рока и демонизма [2, 92]. Яркими образцами западноевропейской готики, заложившими основу сюжетных и образных коллизий, принято считать А. Радклиф «Удольфские тайны», М. Г. Льюис «Монах», Мэри Шелли «Франкенштейн, или Современный Прометей», Гораций Уолпол «Замок Отранто», Жак Казот «Влюбленный дьявол», Уильям Бекфорд «Ватек». О. Матвиенко «три кита» готической литературы называет тайну, страх и непознаваемость мира, которые позволяют ей органично вливаться в иные художественные системы и обогащать их [4, 129].

В русской литературе к готике первыми обратились авторы-сентименталисты, например, Н. Карамзин в повести «Остров Борнгольм». О том, что традиции «готического романа» уже были знакомы русскому читателю конца XVIII века писал В. Вацура в монографии «Готический роман в России» [1].

Произведение открывается весьма таинственным описанием моря, в котором чувствуется необъяснимая тревога: «пенистые валы, которые в бесчисленных рядах из мрачной отдаленности неслись к острову глухим ревом» [3, 548]. Впоследствии картины волнующегося моря перерастут в суровые и тревожные изображения острова, «со всех сторон неприступным, со всех сторон огражденным рукою величественной природы; ничего, кроме страшного не представлялось на седых утесах. С ужасом видел я там образ хладной, безмолвной вечности, образ неумолимой смерти и того неопisanного творческого могущества, перед которым все смертное трепетать должно» [3, 551]. Подобные хмурые зарисовки и настроения сопровождают все повествование: «солнце погрузилось в море», «темное предчувствие», «опасное место», «печальные звуки», «странное впечатление, смешанное отчасти с ужасом», «готическое здание», «схватил от страха», «езде было мрачно и пусто» и другие. Местное население только подчеркивает сумрачный и угрюмый настрой рассказчика: «тут встретили нас рыбаки, люди грубые и дикие, выросшие на хладной стихии под шум валов морских» [3, 551].

Мрачное настроение, зловещий характер пейзажа дополняются звуками песни о загадочной несчастной любви, исполняемой таинственным незнакомцем: «заиграл [незнакомец] на своей гитаре печальную прелюдию, смотря беспрестанно на море, и запел тихим голосом...» [3, 548]. Эта череда картин и воспоминания о песне, пробуждают жалость, бурю чувств в сердце рассказчика, а также желание разгадать тайну острова Борнгольм. Как мы видим, пейзаж в «Острове Борнгольме» имеет сюжетную функцию, причем ту же, что и в готическом романе. Он подготавливает сюжетно-композиционную константу – описание замка.

Во многих готических произведениях «замок» является пространством повествования. Он представляет замкнутый хронотоп для участников таинственной истории, в котором пространство подчиняет себе историческое время: «Ворота хлопнули за нами, мост загремел и поднялся. Через обширный двор, заросший кустарником, крапивою и полынью, пришли мы к огромному дому, в котором светился огонь. Высокий перистиль в древнем вкусе вел к железному крыльцу, которого ступени звучали под ногами нашими. Везде было мрачно и пусто. В первой зале, окруженной внутри готическою колоннадою, висела лампада и едва-едва изливала бледный свет на ряды позлащенных столпов, которые от древности начинали разрушаться; в одном месте лежали части карниза, в другом отломки пиластров, в третьем целые упавшие колонны» [3, 552]. Важной особенностью «готического» хронотопа является двойная система временных координат: следы и последствия прошлого ощущаются в настоящем [1, 86].

Примыкает к образу замка образ грубой пещеры, где «за железною решеткою, на которой висел большой замок, горела лампада, привязанная ко своду, а в углу, на соломенной постеле лежала молодая бледная женщина в черном платье» [3, 555]. Почему и при каких обстоятельствах женщина оказалась замкнутой в темнице автор прямо не рассказывает, мы только узнаем, что «старец рассказал <...> ужаснейшую историю – историю, которой вы теперь не услышите, друзья мои; она останется до другого времени. На сей раз скажу нам одно то, что я узнал тайну гревзендского незнакомца – тайну страшную! <...> и ветер свеял в море слезу мою» [3, 558]. Читателю остается только догадываться, соотносить смысл песни таинственного певца с возможной разгадкой тайны острова.

Таким образом, появление в творчестве русских сентименталистов готических мотивов объясняется зарождением трагического мироощущения, которое впоследствии станет основой для романтизма. Неслучайно, романтики в своих произведениях с убедительностью заговорят о мировом зле, неизбежном, вечном спутнике человека. А страшное и злое, искони живущее во внешнем мире и в глубине человеческой души, закрепятся в литературе последующих эпох.

Список использованной литературы:

1. Вацуру В. Э. Готический роман в России / Вадим Вацуру. – Москва : «Новое литературное обозрение», 2002. – 544 с.
2. Иванова Н. П. Готические мотивы в творчестве русских романтиков / Н. П. Иванова // Матеріали Міжнародної наукової конференції «Східнослов'янська філологія: від Нестора до сьогодення». – м. Горлівка, 20–21 травня 2010. – С. 92–94.

3. Карамзин Н. М. Остров Борнгольм / Н. М. Карамзин // Карамзин Н. М. Письма русского путешественника. Повести / Вступ. Ст. Н. Н. Акоповой; предисл. Г. П. Макогоненко; прим. М. В. Иванова. – М.: Правда, 1982. – С. 547 – 558.

4. Матвиенко О. В. Пушкинские готические мотивы в контексте западноевропейской традиции / О. В. Матвиенко // А. С. Пушкин: Филологические и культурологические проблемы изучения. Материалы международной научной конференции 21-30 октября 1998. – Донецк, 1998. – С. 129.

Науковий керівник: к. філол. н., ст. викл. Іванова Н. П.

Т. В. Ткаченко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

РОМАНТИЧНИЙ СВІТ ТВОРІВ Е.Т.А.ГОФМАНА

*Романтизм — це «внутрішній світ людини,
сокровенне життя її серця»
(В. Белінський)*

Актуальність дослідження. Тенденції розвитку сучасного суспільства висувають нові вимоги до людей, а отже і до національної системи освіти та виховання, яка, по-перше, має сприяти реалізації основних завдань культурного розвитку суспільства на основі інтеграції загальноєвропейської та національної культурної спадщини, а по-друге, відігравати вирішальну роль у становленні та розвитку кожної особистості, зокрема у формуванні ціннісних орієнтирів кожного індивіда, розвитку полікультурної особистості з урахуванням як світових, так і національних духовних цінностей.

Великі ідеї, які творили історію і змінювали світогляд цілих народів, націй і континентів, завжди були виявом глибоких прагнень, воель певних одиниць, що несли ці ідеї. Такими романтиками були творці майбутніх світових релігій, пророки, аскети, сподвижники філософських концепцій та суспільно-політичних поглядів, науковці і митці. Саме тому, на нашу думку, вивчення творів поетів-романтиків має важливе значення у процесі формування та розвитку світогляду кожної особистості, що, у свою чергу сприяє активізації процесу духовного відродження національної культури, яка все більше останнім часом змінює політичне і громадянське життя народу, сприяє відродженню національної свідомості і самосвідомості, ствердженню національної гідності, ідентичності тощо. Людина для романтиків є найбільшою таємницею, поєднанням різнорідних начал, у протиборстві яких відбувається становлення і розвиток особистості. Романтики першими поглянули на людину крізь призму її прихованих бажань, мрій, прагнень та ідеалів.

У сучасному житті романтичні, високі почуття та погляди зводяться переважно до сфери міжособистісних стосунків між протилежними статями, а власне дефініція *романтизм* сприймається як те, чого неможливо досягти. Наразі образ романтика у більшості людей асоціюється з чоловіком, який виконує серенади під балконом коханої чи з «романтиком-невдахою» Дон Кіхотом, який боровся проти загрозливих вітряків. Але, попри такі помилкові судження, образ романтика залишається символом незламності, віри та наполегливості. Про іншу сторону розуміння цих почуттів мало хто говорить, мабуть, через те, що вони є складними для втілення. Наприклад, коли говорять про юнацький романтизм, мають на увазі схильність до ідеалістичного, підкреслено оптимістичного погляду на життя, а також активність життєвої позиції.

Загалом романтизм як літературний напрям досліджувався багатьма філософами, науковцями і має тривалу традицію, доречно буде згадати праці перших теоретиків романтизму А. і Ф. Шлегелів, В. Вордсворта, В. Гюго й ін. та сучасних – Д. Наливайко, І. Лімборський, О. Ніколенко, П. Приходько, Ю. Шевельов, К. Шахова, О. Ясь та ін.

Метою нашого дослідження є з'ясування основних рис романтизму німецького письменника Е. Т. А. Гофмана на матеріалі його творів.